

# Capreolus

TIJDSCHRIFT VOOR REEWILDBEHEER

15<sup>e</sup> jaargang, nr. 49  
lente 2006

Wat onderzoek  
ons leert

---

Hij kan het echt,  
een bok fiepen ...

---

Een jonge bok  
met torti-collis

---

ALV in Vorden

---





# Inhoud

Wat onderzoek ons leert	3
Hij kan het echt, een bok fiepen tot op z'n schoenen	4
Een jonge reebok met torti-collis	8
Norma Vulkan al jaren de beste reewildpatroon	9
Nieuwe bestuursleden & ALV	10
Een ieder is verplicht hulpbehoevende dieren de nodige zorg te verlenen	12
Wat doet u voor het reewild?	16
Voor u gelezen	18
Voorjaarsstand + aanwas + sterfte = voorjaarsstand	20
Reactie op artikel "Grondslagen voor .....mag het zeggen?"	22

## Colofon

opgericht op 21 april 1951.

Capreolus, Tijdschrift voor Reewildbeheer van de Vereniging Het Reewild  
ISSN: 0929-1091  
Verschijnt: 4 x per jaar

### Redactie:

D.J. Buijtenorp - Eindredacteur  
G.J. Spek - Redactielid  
C.F. Schoon - Redactielid  
H.M. Dorenbosch - Redactielid

### Redactie ondersteuning:

Mw. J.A.M. Hendriks-Huber - Fotomateriaal  
J.M. Smit - Correspondent buitenlandse tijdschriften

### Bestuur:

R.M. Brouwer (ad interim)	voorzitter (2005)
J. van de Waerdt	secretaris (2000)
R.A.N. van Heek	penningmeester (2000)
P.A.M. de Beyer (ad interim)	lid DB (2005)
H.M. Dorenbosch	lid DB (2003)
H. Hoek	lid DB (2004)
C. van Geel	lid (2004)
H.H. Vlietstra	lid (2003)
H.J.H. Vieberink	lid (2005)
A. ten Oever	lid (2000)
H. Robaard	lid (2002)
W.A.P. Remijnse	lid (2000)
Dr A.P.M. Rutten	lid (1993)
J.M. Seroo	lid (1985)
G.A. Schiller	lid (2002)

### Adviseurs:

Mr P. van Schooten - Juridische zaken  
Prof. Dr. J.L. van Haften - Bioloog  
G.J. Spek - Technisch adviseur

### Secretariaat:

J. van de Waerdt,  
Kamillelaan 11,  
3925 RG Scherpenzeel.  
tel: 033-4691797  
fax: 033-4691797  
E-mail: info@reewild.nl  
www.reewild.nl

### Ledenadministratie:

R.A.N. van Heek  
Cuneraweg 424  
3911 RW Rhenen  
tel: 0318-553958  
E-mail: heek@planet.nl

Webshop: www.reewild.nl

### Slijpplaatjes:

G.J.M. Koenderink, Lhee 96,  
7991 PK Dwingelloo. tel: 0521-597356

### Coördinator keurmeesters:

J. Schoonderbeek, Meidoornstraat 16,  
7497 MG Bentelo. tel: 0547-292228

### Vormgeving:

Lenoirschuring, Amstelveen.

### Druk:

Lenoirschuring, Amstelveen.

### Lithografie:

Lenoirschuring, Amstelveen.

Contributie: € 30 per jaar.

### Bankrelatie:

ABN - AMRO Bank rek.nummer 49.70.37.440  
t.n.v. Vereniging "Het Reewild" te Rhenen.

'Capreolus' is het onafhankelijke orgaan van de Vereniging Het Reewild. De weergegeven meningen komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van het bestuur. De redactie behoudt zich het recht voor, elke reactie te korten of te redigeren.

Copy voor 'Capreolus' voor: nr. 50: 5 mei 2006.

zenden aan redactie van Capreolus:  
Rijksstraatweg 46, 3631 AD Nieuwersluis  
djb.groen-grijs@planet.nl

Foto voorpagina: J. Huttinga  
Overname van artikelen is toegestaan  
mits de bron wordt vermeld.

## Wat onderzoek ons leert

Onderzoek kan soms alle gevestigde en vastgeroeste meningen aangaande het beheer van reeën onderuit halen. Jarenlang denken we te weten hoe een populatie reeën in een eilandachtige leefomgeving zich ontwikkelt en hoe het zich in stand houdt. Komt daar een gedegen onderzoek uit Baden-Württemberg van de wildbioloog Dr. Manfred Pegel. Alles staat opeens op losse schroeven. Niet alleen omdat er dingen gebeuren die we niet hadden verwacht, maar ook methoden en effecten van beheermaatregelen worden in een ander daglicht geplaatst. Doen we het dus wel goed, wij reeënbeheerders? Doen de bekende en toonaangevende natuurbeschermingsorganisaties het wel goed? Zijn de beheermaatregelen die wij nemen wel valide? In een volgend nummer gaan onze Capreolus' specialisten, Rik Schoon en Gerrit Jan Spek uitgebreid in op de uitkomsten van Pegel's onderzoek. Een stevige analyse zal het worden, maar voor nu wil ik een klein uittreksel aan u presenteren. In Capreolus nr. 44 hebben we al iets geschreven over het onderzoek van Manfred Pegel; een vertaald en bewerkt artikel van Dr. Stefan Fellinger.

Het onderzoek is gehouden in een ca. 160 ha groot gebied; 80 ha bos dat als een eiland ligt in een groot weiland- en akkergebied.

In Baden-Württemberg op de Schwäbischen Alp, want voor dit Bundesland is Dr. Manfred Pegel de baas van de 'Wildforschungsstelle'.

In het zeven jaar durende onderzoek heeft het onderzoeksteam verschillende populatieparameters gebruikt en methoden ingezet. Zoals: merken van reekalveren, telemetrisch onderzoek (zenderen), 'capture-mark-recapture', het invoeren van systematische populatieberekeningen in de verschillende seizoenen en massale drijfjachten om in het bos de reeën te tellen. In de eerste fase van het onderzoek werd de populatie reeën in de winter intensief bijgevoerd, in de tweede onderzoeksfase daarentegen in het geheel niet. Het doel van het onderzoek was om vast te stellen welke invloed het bijvoeren heeft op de populatieontwikkeling en de schade op de bosvegetatie en bosontwikkeling. De reeënpopulatie werd extensief bejaagd. Het afschot lag elk jaar ver onder de aanwas. Desondanks bleven de geiten maximaal reproduceren\*. De getelde en berekende voorjaarsstand bij de aanvang van het onderzoek was extreem hoog, 81 stuks op 100 ha bos. Na zeven jaar, tegen het eind van de onderzoeksperiode, was de voorjaarsstand met de helft teruggelopen. Niet de jacht, maar het stoppen met voeren moeten we als hoofdoorzaak daarvoor aanmerken.

Ook had het stoppen met bijvoeren geen enkele invloed op de mortaliteit, noch op de lichaamsontwikkeling van de reeën en evenmin had het invloed op de aanwas. Belangrijk is hierbij om op te merken dat in het kleine gebied het natuurlijke aanbod van voedsel voor alle reeën in elk seizoen ruim voldoende

was, het bijvoeren betekende een surplus.

Waar de onderzoekers wel een significante verandering opmerkten was ten aanzien van de emigratie, die nam aanzienlijk toe in de tweede fase van het onderzoek: toen ze gestopt waren met het bijvoeren. Zelfs vast territoriale reeën wandelden met haar kalveren naar een andere bestemming. Ook tegen de verwachtingen in nam, na het stoppen met voeren, de schade aan de jonge bosontwikkeling niet toe.

Het onderzoeksteam heeft na afsluiten van het onderzoek moeten concluderen dat het reeënbestand zichzelf reguleerde. Een vast percentage natuurlijk door een natuurlijke dood, maar de emigratie bleek de bepalende factor in de bestandsregulatie. Hoofdzakelijk waren het de éénjarige dieren die emigreerden. De onderzoekers hadden de gegevens gekregen om een dichtheidsafhankelijk percentage te kunnen berekenen, met name voor de zomermaanden. En daarmee konden zij bewijzen dat een reepopulatie zich door emigratie op peil houdt en niet door een (verwachte) afname in reproductie van een (veronderstelde) toename van de sterfte.

Allen die zich met reeënbeheer bezighouden mogen uit het onderzoek de volgende conclusies trekken:

- Door bijvoeren wordt de lokale dichtheid van het reeënbestand beïnvloed. Bijvoeren (afhankelijk van de draagkracht van een gebied) was in het onderzoeksgebied niet nodig, eigenlijk zinloos.
- De hypothese dat je in een bos de schade aan de bosontwikkeling beperkt houdt door bij te voeren is gebleken op aannames te berusten.

- In een gebied waar niet serieus aan beheer wordt gedaan door middel van bestandsregulatie is het aan te nemen dat het grootste gedeelte van de éénjarige dieren emigreert.\*\* Wordt er wel serieus en weloverwogen aan bestandsregulatie gedaan, dan is het advies van de onderzoekers de smalreeën en de jaarlingbokken zo vroeg mogelijk in het jachtseizoen te schieten. Dit geldt alleen bij gebieden met een uitstekende voedselsituatie (die 80 ha bos omgeven door een akkerland en weidegebied van 80 ha).

Algemeen concludeert het onderzoeksteam dat tellen in bosgebieden een ondoenlijke zaak is. Alleen met heel veel mankracht en de inzet van wetenschappelijke hulpmiddelen (telemetrie) is een redelijk goed inzicht te krijgen in de aantallen reeën die in het bos leven. De draagkracht en daarmee de

omvang van de populatie zijn plaatselijk en seizoensmatig behoorlijk variabel. De sterfte en geboorte van de dieren verschillen per jaar aanzienlijk. Een afschotplan op basis van aannames en een enkel vast gegeven draagt er niet toe bij om een maatschappelijk geaccepteerde wilddichtheid te waarborgen.

In Baden-Württemberg werkt men nu met het zogenaamde 'Forstliche Gutachten', en dat blijkt een prima hulpmiddel te zijn bij de berekening van het afschot. "Forstliche Gutachten" mag je vertalen door 'voor de bosbouw geaccepteerde reeënvraat aan de boompjes'.

Wat leren we hier nu van en wat zet dit onderzoek op losse schroeven? Bijvoorbeeld: omdat een populatie met hoge dichtheden zich hoofdzakelijk in stand houdt door emigratie is het wel nodig dat de dieren moeten kunnen emigreren. Zet je een raster of andere emigratiebelemmerende inrichting om een bos, dan stimuleer je een vroegtijdige en door de mens veroorzaakte hongerdood.

Doordat de jonge dieren emigreren en daarmee de stand op peil houden blijft het percentage natuurlijke sterfte op een normaal niveau. Ook nu weer geeft een emigratiebelemmerende maatregel een onnatuurlijk groot aantal dode dieren in het bos.

Het is maar de vraag of dan deze toename van biomassa een zinvolle bijdrage levert aan het "natuurlijke" van een bos. Capreolus komt hier in een later nummer op terug.

Donald Buijtenorp

\* Deze uitkomst stemt overeen met het onderzoek in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Een reeënpopulatie stuurt zich dus niet met een gereduceerde reproductie. Nee, die blijft maximaal. Voor reeën behorend Nederland is dit wel de belangrijkste conclusie die tot nu toe uit een onderzoek is gekomen.

\*\* Het kunstmatig in rasters houden van een reeënpopulatie leidt uiteindelijk tot verhoogde sterfte; laatst genoemde sterfte is daarmee ook een artefact en geen natuurlijk verschijnsel.

# Hij kan het echt, een bok fiepen tot op z'n schoenen

Door Donald Buijtdorp

Voor het eerst in Nederland demonstreert Klaus Demmel zijn kunsten op zijn eigen ontwikkelde ree-fiepfluit, De Rottumtaler Rehblatter. Een leuk uitzienend fluitje gemaakt van reegewei. Rottumtaler Rehblatter klinkt veelbelovend, maar is niet meer dan een verwijzing naar de streek waarin Klaus Demmel woont, 'deep down' in Duitsland, vlakbij de Oostenrijkse en Zwitserse grens: Schwabenland. Een gebied dat zich kenmerkt door zijn landschappelijke reinheid. Keurig is het in Schwabenland, het lijkt net of alles door een landschapsarchitect is ontworpen. Geen boom staat verkeerd, elke struik staat er omdat hij, zo lijkt het, bewust op die plek is neergezet. Alles is proper, geen vuil, geen omgevallen boom. Klaus Demmel's leef-omgeving is een immens groot park. Ook een ideaal biotoop voor reeën. Hij is daar geboren en groot geworden. Vader was jager, opa was jager en preparateur. Jacht is hem met de paplepel ingegoten.



Foto: J. Hendriks

## Het fiepen

Vader leerde hem het spelletje, of beter gezegd deed het voor. Hoe jaag je een bok in de bronst? Door te fiepen! Maar ja, fiepen moet je leren. Doe eens een bronstige geit na. Dan moet je wel eerst het geluid van een bronstige geit hebben gehoord. Naar mijn idee, en dat bleek ook zo toen ik daar naar

vroeg, heeft Demmel uren en uren in het bos en op de akkers geluisterd en geluisterd. Hij heeft zich de roep, angst- en bronstgeluiden van kalf tot oude geit eigen gemaakt. Pa en Opa deden het nog met een beukenblaadje. Demmel, een kind van zijn tijd, wilde een soort fluitje waarmee je alle variaties van reegeluiden kunt nabootsen. Tuurlijk

waren er al ree-fiepfluiten, maar die vond hij te beperkt in hun mogelijkheden: te eenzijdig van toon. Het is nooit één toon, zeker niet. De mate van bronst, ongeduld, agressie 'waar is die bok nu' en van 'nu moet het gebeuren', is bepalend voor de fieptoon. Nogal gevarieerd dus. Aldus ging Demmel aan de slag. Materiaal zoeken voor de trilplaat, dan slijpen, schuren en boren. Alles met het handje en een paar handige machientjes. En uit deze actie is een waar kunststukje voortgekomen. Alles krijg je uit de Demmel-fluit, zelfs een kwakende eend. Het is maar net hoe je de fluit gebruikt, hoe en hoeveel lucht je erin blaast en hoe diep je hem in je mond stopt.

## Ree-fiep Seminar

Niet eenvoudig om al die geluiden uit de fluit te toveren, maar als je het kunt fiep je de bokken tot op je schoenen. Zo is het idee waarmee de deelnemers naar het door Hemker & Bekking georganiseerde fiepseminar in 2005 zijn gegaan. Het is veel belovend. Dit apparaatje moet het doen, met dit ding fiep je alle bokken zo binnen. Zo is de suggestie. Iedereen koopt zo'n ding, immers zonder kun je niet meer. Klaus Demmel houdt een vlammend betoog over het hoe, wat en waarom. Wanneer wordt het fiepen succesvol? Hij vertelt en demonstreert, geen bok die er op afkomt. Is ook niet te verwachten in de Jachtzaal van de Cantharel in Ughelen. Na zijn betoog stapt Demmel de zaal in, hij heeft net een hele riedel fiepgeluiden voorgedaan. Individueel vertelt hij nu hoe diep je de fluit in de mond moet stoppen. Fluit maar, proberen, ik zeg je wel of je het goed doet. Wat een herrie, iedereen is aan het fiepen. Met z'n allen produceren we een geluid waarmee je waarschijnlijk alle bokken het Ughelse bos uitjaagt. Gewapend met de fluit en demonstratie-CD loopt een ieder vergevoegd de deur uit, met het gevoel 'hiermee gaat het gebeuren'. Ree-bokken pas op uw tellen er komt een nieuw gilde van "rattenvangers van Hamelen" aan.

Een stukje theorie, een vlammend betoog van de meester en een demonstratie-CD zou dat genoeg zijn om de bokken tot op je schoenen te fiepen?

De redactie van Capreolus weet best veel van reeën en het gedrag van reeën. We weten echt hoe het werkt. We kennen vele soorten fiepgereedschapjes en hebben ze ook gebruikt. Dat jonge ding het bos uit fluiten, dat lukt wel, maar die oude leperd? Je kunt fluiten tot je een ons weegt, al blaas je een hele Mozart sonate. Je kunt barsten, hij komt er niet uit.

## Een stukje theorie en een vlammend betoog van de meester

Hoe doet Demmel dat dan? Capreolus ging op onderzoek. Begin augustus rijd ik naar Klaus Demmel in Schwabenland voor een life demonstratie. Demmel heeft een jachtconcessie voor de reebokkenjacht op een groot stuk privé terrein. 60 Bokken moeten daar per jaar worden geschoten, 40 daarvan vallen in de bronsttijd. Ook in de terreinen van Klaus Demmel's broer, die 'Berufsjäger' is, zijn reebok concessies gekocht. Demmel heeft het druk in de bronstperiode. 's Ochtends, 's middags en 's avonds is het reebokfiepen geblazen met gasten. Met zijn Rottumtaler Rehblatter uiteraard. Klaus heeft een reputatie hoog te houden, hij is het fenomeen. De gasten voor wie hij fluit, willen resultaat. Dat wilde ik ook.

## De fieptijden van Klaus Demmel

Na jarenlange ervaring en heel veel kennis van het gedrag van reeën en bokken in het bijzonder heeft Demmel geleerd dat hij op 25 juli moet beginnen met het fiepen. Hij jaagt door met de Rottumtaler Rehblatter tot 31 juli en dan houdt hij twee dagen rust. Ook de bokken moeten weer een beetje op krachten komen na de eerste week van drijven en beslaan. Op 2 augustus kun je volgens

Demmel weer starten om te eindigen op 8 augustus. De bronst is dan zo goed als afgelopen. Na 8 augustus? "Ach, een enkele bok waagt zich nog te reageren op het fiepen en meestal zijn het dan nog jonge bokken ook".

Natuurlijk kent Demmel het bos en de akkerlanden daartussen op zijn duimpje. Vanaf maart houden hij en zijn kompanen in de gaten waar de afschot rijpe bokken zich ophouden. Staat daar in de buurt geen

stuk of drie oudere bokken en verder nog wat jong spul". Hij zegt mij: "een oudere bok zal nu wel niet komen, want kijk maar". Hij wijst in de richting waar op een stuk weiland twee bokken ieder een geit aan het drijven zijn.



Foto: J. Huttinga



"Die laten zich door mijn gefiep echt niet van de wijs brengen". Hij stoot een klagend en heel luid fiepgeluid uit. Eén van de bokken kijkt nog op, maar laat zich zoals Demmel al zei niet foppen, de geit staat immers naast hem. Op de fiep van even daarvoor, hij deed vast een ervaren geit na, springt een jaarling bokje de bosrand uit. Het bokje zekert, loert in het rond: "waar is dat meisje". Klaus fiept weer, een vragend net weer even ander toontje, een toontje met een beetje ongeduld erin.



Foto: J. Huttinga

Het bokje weet niet hoe hij het heeft. In volle galop, springend over bomen en stronken met vier poten tegelijk de lucht in dendert hij naar de kansel. Het dier staat eronder, wij hangen over de reling, je kunt hem zowat aanraken. Geen geit te zien natuurlijk. Verdwaasd kijkt 't dier om zich heen. "Zeker verkeerd gehoord". Met onvrede in het lijf marcheert meneertje weg, alsof hij wil zeggen: "het had zo leuk kunnen zijn".

Demmel: "Dit maak je alleen mee met jonge bokken, een oude bok stormt echt niet als een bezetene op de kansel af, die is veel voorzichtiger". Hoe doe je het dan voor een oude bok, vraag ik hem?" "Geduld. Op een hoogzitje gaan zitten, één riedeltje fiepen en dan denken dat de bok plots voor je staat, vergeet het maar". Dat heb ik dan ook ervaren. Makkelijk is het helemaal niet. Ergens in het bos staat een mobiele 3-persoons hoogzit, speciaal voor de 'Blattjagd' neergezet. Zijn Rottumtaler Rehblatter hangt om de nek. Voordat we de hoogzit op gaan sprokkelt hij eerst een grote bos droge takjes bij elkaar. "Hebben we echt nodig, alleen met fiepen red ik het niet". Er wordt 'mise en place' gemaakt, alles moet binnen handbereik liggen en hangen. Daarna minstens 10 minuten rust, geen beweging, geen woord. "Wen



aan de omgeving en laat de omgeving aan jou wennen". Dan volgt de eerste serie lichte, bijna ontspannen fieptoontjes. Alsof de geit zegt: "ik ben hier toch, ben je in de buurt dan mag het gebeuren". Geen reactie. Tien minuten later weer een serie, klagender en dwingender. Tijdens en na het fiepen

breekt hij een aantal takjes. "Zo doe je eigenlijk een rondscharrelende bronstige geit na, haar gang door het struweel". De bok laat zich nog niet verrassen of hij is te ver weg en heeft de fiepgeluiden nog niet gehoord (een fiepgeluid is voor de bok op wel 800 meter te horen, zo goed is zijn gehoor

ontwikkeld). Weer een serie, dwingender, langer en agressiever. "Als je in de buurt bent dan moet je nu komen". Nog een serie. Takjes breken en agressief fiepen, bijna schreeuwen. Inmiddels zitten we dik een uur.

"Laten we nog maar één serie fiepen proberen". De fluit aan de mond, het lijkt wel een bronstig afscheidsritueel. Even wachten, nog even wachten, nog een aantal takjes breken ..... Op 100 meter komt de ouwe de dekking uit. Een kanjer van een bok. "Stil fluistert Demmel bijna onhoorbaar, niet meer bewegen". De bok kijkt ons aan, zoekt: "waar is die geit". Voorzichtig, uiterst voorzichtig, stapje voor stapje komt hij dichterbij. Op een afstand van 60 meter trekt de bok om ons heen, op zoek naar de geit. Nog dichterbij, 'tot op je schoenen', dat zal niet gebeuren.

Met eigen ogen heb ik gezien en gehoord hoe het 'spelletje' werkt. Kan ik het nu ook? Fiep ik thuis die oude bok ook binnen

schootsafstand en een jonge bok tot op mijn schoenen? Zeker, door vele malen de CD af te luisteren, lekker in de auto (dan stoort je niemand) op de Rottumtaler Blattmaschine te oefenen lukt het net zo goed als Demmel. Mijn eerste stond op drie meter onder de hoogzit en die oude, die eerst afsprong, heb ik weer tot op 70 meter in het zicht weten te fiepen.

Klaus Demmel kan het dus echt, ik heb het bewijs. Tot op je schoenen is geen kulverhaal. Het seminar dat dit jaar weer op 3 en 4 juni door Hemker & Bekking zal worden georganiseerd is dus voor elke reeënbeheerder de opstap naar de oude maar oh zo interessante blattjacht.



Foto: J. Hendriks

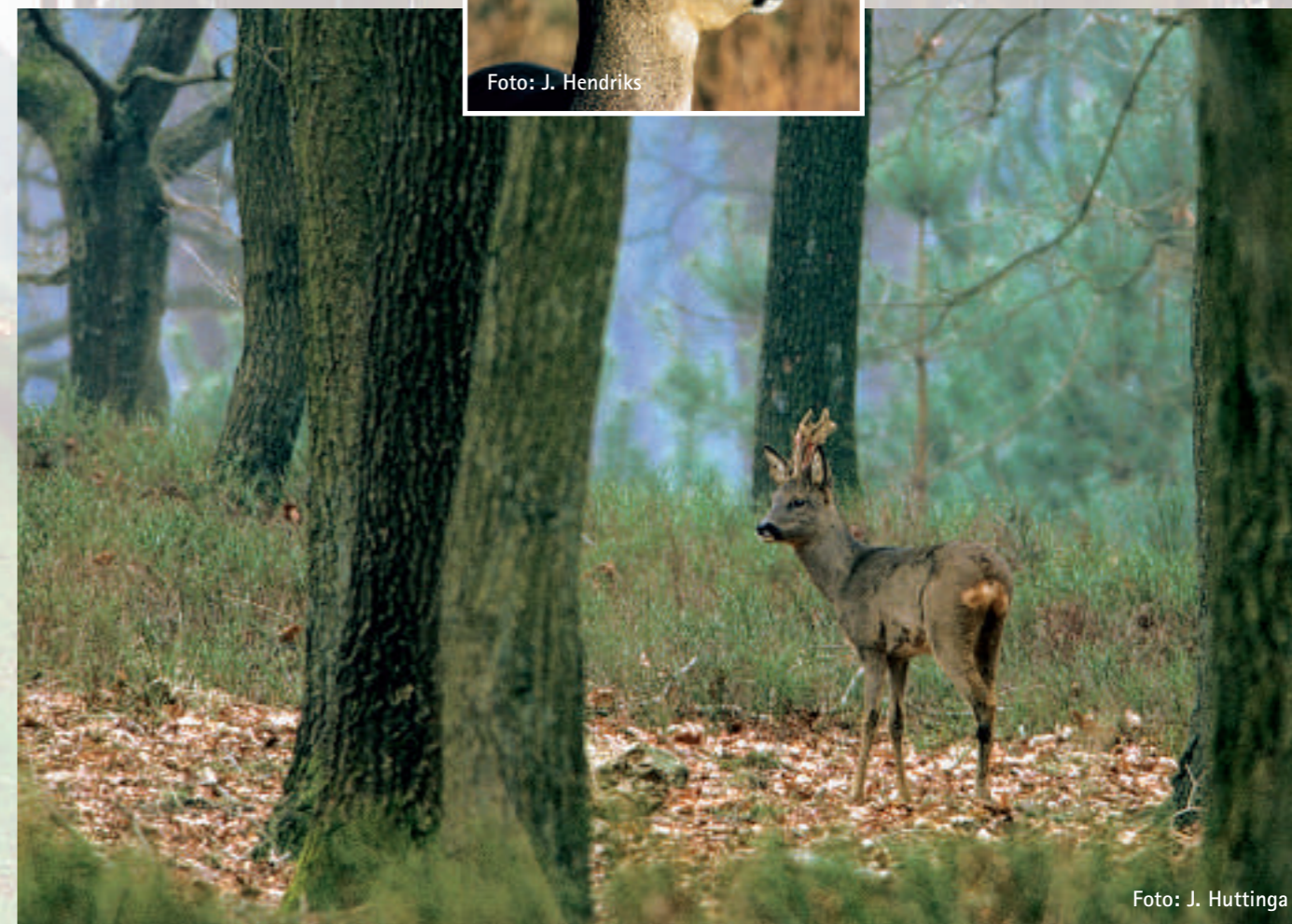


Foto: J. Huttinga



## De Rottumtaler Rehblatter

Een veelzijdige reeëfiepfluit. Geoefende reeëfiepers bootsen met deze fluit de lokroep der geiten na. Maar ook het angstfiepen van kalveren, het roepen van de kalveren om hun moeder, etc.

De fluit is handgemaakt in de werkplaats van Klaus Demmel en is in Nederland te verkrijgen bij Hemker & Bekking in Twello, Leek, Leimuiden en Beek en Donk.

# Een jonge reebok met torti-collis

Door J.W. van de Water

Het gaat hier om een bokkalf geschoten in februari 2005.

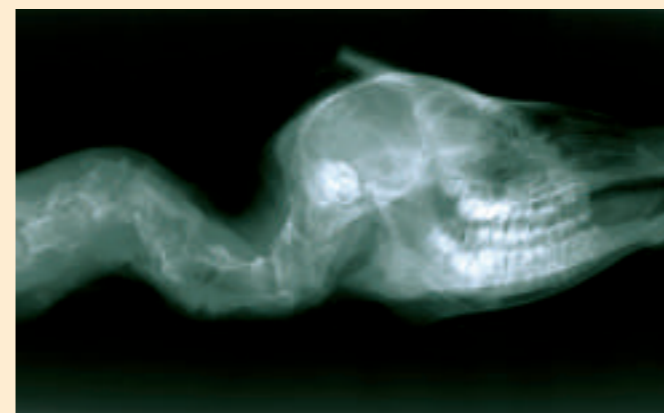
We hadden het beestje in de maanden voor zijn dood slechts een aantal keren gezien, het leedde kennelijk een heimelijk leven. Je zag hem pas voorbij sluipen als het al donker was en dan ook nog eens op plekken waar je het niet verwachtte. Dat maakte het aanspreken niet gemakkelijker. Vanaf het begin hadden we in de gaten dat er iets niet goed

was met het dier. Maar dat het echt helemaal mis was met het kalf zagen we pas toen het was geschoten. Een zwaar invalide bokkalf.

Opvallend aan het gedrag van het bokje was dat het altijd met zijn kop omlaag liep. Het leek wel of het altijd liep te vreten. Dat bleek dus niet zo te zijn. Een aantal weken voordat we het schoten hebben we kunnen waarnemen dat de nek van het beestje gedraaid was. Op het moment van het afschot was het

kalf in een puur slechte conditie, hij had een minimaal gewicht. De organen bleken normaal.

Hoe invalide was het dier nu? De nek van het ree was zowel in horizontale- als verticale richting gedraaid. Op de röntgenfoto's is dat goed te zien. Na het uitkoken bleek dat de eerste halswervel naar beneden toe was vergroeid en de tweede en derde halswervel dusdanig aan elkaar vergroeid waren dat ze een haakse bocht maakten.



Het is opmerkelijk dat dit mannelijke reekalf het zo lang heeft volgehouden, je vraagt je af hoe het heeft kunnen drinken bij zijn moeder. Mijn zwager, die dierenarts is, zei dat het waarschijnlijk een aangeboren afwijking is. Het kan veroorzaakt zijn door een rare ligging in de baarmoeder.

# Norma Vulkan al jaren de beste ree wildpatroon

Door Cees Voorheijen



De heer Van den Broek stelde zich niet de juiste vraag (art. *De Reewildpatroon?*, Capreolus nr. 47). Bij weidelijk beheer van reeën (afschot) moet het gaan om het ogenblikkelijk doden van het dier. Daarbij is een overzichtelijke vluchtweg (20 – 30 meter) nog acceptabel. Om dit te bewerkstelligen is een voor reeën toegesneden kogelconstructie vereist. Een uitvoerige, wetenschappelijke test van de D.E.V.A. naar de beste voor reeën geschikte patroon, gaf een uitkomst die nu meer dan tien jaar in geen enkele Zwitserse, Zweedse of Duitse vergelijkende test is verbeterd. De uitkomst van de D.E.V.A. betrof de Norma patroon met de Vulkan kogelpunt. De kogelconstructie van de Vulkan levert voor reeën de beste schokcurve, indringdiepte en energie-afgave. De Vulkan kogelpunt is alleen te krijgen in de kalibers boven de 6 mm. Tot 6 mm is de Vulkan-constructie niet mogelijk. De verhouding lengte/diameter geven onder de 6 mm een te geringe wanddikte. De gemiddeld hoge aanvangsnelheden van de kleine kalibers zorgen er dan voor dat de kogelpunt vervormt.

Kleine kalibers met hoge aanvangsnelheden hebben ook het nadeel veel inwendige schade aan te brengen. Een ravage is het soms, zeker bij een niet exact goed geplaatst schot. Goed is gewoon blad. Is een goed bladschot niet mogelijk, dan houdt u de vinger maar recht. Wat dan wel? Een patroon met een kogelpunt die na inslag meteen dodelijk is. Een kogel die geen dubbelkamerconstructie (H-mantel)

heeft, levert namelijk te weinig weerstand op om effectief te zijn. Een bedoord kaliber tussen de 6.5 en 8 mm. Een kogelgewicht tussen 10 en 11 gram. Vulkan voldoet aan alle criteria. Is die niet voorhanden dan voldoet een deelmantel-patroon, de nadruk moet dan liggen op voldoende mantel om ongewenste splinterwerking te voorkomen. De MEGA kogelpunt van Lapua bijvoorbeeld is praktisch vergelijkbaar met de Vulkan.

Cees Voorheijen (77). Tot 1972 instructeur bij het testteam handvuurwapens en munitie van de NAVO. Houdt nog steeds alle onafhankelijke wapen, munitie en optiektesten bij.



Foto: J. Hendriks

## Note van de redactie

*De Vulkan is een conventionele deelmantelkogel uit 1982, die bedoeld was voor universele kalibers en voor middelmatig groot wild. Door de vaak matige aanvangsnelheid kon de kogel na het treffen op de verwachte manier deformer tot meestal twee keer zijn oorspronkelijke doorsnede. Om indertijd dat effect nog eens te benadrukken, werd de loden punt hol en de kopermantel ter plaatse erg dun gemaakt. Bij hogere aanvangsnelheden (die in deze tijd, vooral met de lichtere kalibers, gebruikelijk zijn), neemt de kans op splintering sterk toe waardoor het restgewicht vaak onder de 40% ligt en veel vleesbeschadiging ontstaat.*

*De werking van een kogel hangt af van het kaliber, het al of niet raken van botten in het dier en de trefsnelheid. Mede daarom is het onmogelijk om te zeggen dat één kogel 'het beste' zou zijn. Onder de zogenaamde premiums worden de meer of minder versterkte kogels verstaan die door hun eindballistiek de bovenstaande variabelen gelijkmatiger verwerken. De constructie van deze projectielen garandeert dat er boven de 70% restgewicht blijft bestaan zodat uitschot optreedt, dat er een niet te breed wondkanaal wordt gevormd, dat de shockwerking optimaal is, dat de vleesverwoesting minimaal blijft. Juist voor de afstanden waarbinnen in ons land veel geschoten wordt, heeft de versterkte kogel onmiskenbare voordelen boven de oude deelmantel als de Vulkan. De aangehaalde constatering van het Duitse onderzoekinstituut DEVA is dan ook door de tijd achterhaald.*

## H&B WAPENKLUIZEN CONFORM DE NIEUWSTE EISEN!



**VANAF 319,-**

Zeer zware kluis voor vijf geweren, extra hoog voor langere wapens. Extra groot binnenvak. H150 x B95 x D95 cm. 90 kg. Art. FSZ5/1.5

Het binnenkluisje is uitsluitbaar en bij uitsluiting geschikt voor opbergen van kleine documenten, vergunningen en munities. Deze kluis heeft een zware deursluiting met zes sluitpunten van elk 25 mm. dikte. De wanden zijn vervaardigd uit 3 mm. dik plaatstaal en de deur is gemaakt van 5 mm. dik plaatstaal. Rondom de sloten zijn extra steekversterkingen aangebracht van 1,5 mm. dikte. H&B geeft u op deze kluis 1 jaar garantie.

Deze wapenkluizen van H&B voldoen aan onder andere deze normen:  
- Def Normie Veritas  
- Certificaten Austric GVEB  
- Duitse veiligheidswaarde VDMA 24582-staak A  
- Classen  
- ISO 9001:1994  
(Zie ook de brochure 97/19A&D-002)

## SPECIALE KLUISAANBIEDINGEN MET GRATIS FOEDRAAL NAAR KEUZE VOOR GEWEER OF BUKS, T.W.V. 35,-

Alle H&B kluisen zijn minimaal 35cm diep, waardoor vrijwel elke kogelkluizen met rechtlijker oriëntatie past. Kijk voor meer modellen en bezorgkosten op: [www.hemker-bekking.nl/webwinkel](http://www.hemker-bekking.nl/webwinkel)  
De afgebeelde kluis is voor vijf geweren. Deze actie is geldig tot 1 augustus 2006.

VOOR 3 GEWEREN	141 X 27 X 35 CM. / 72 KG.	<b>319,-</b>
VOOR 5 GEWEREN	141 X 35 X 35 CM. / 80 KG.	<b>379,-</b>
VOOR 5 GEWEREN	150 X 35 X 35 CM. / 90 KG.	<b>399,-</b>

**HEMKER**  **BEKKING**

**TWELLO** Nijverheidstraat 5 7391 ZT **TEL.** 0571 276552  
**BEEK en DONK** Brouwerstr. 25-a 5741 CL **TEL.** 0492 533460  
**LEIMUIDEN** Linderij 13-a 2451 GG **TEL.** 0172 506593  
**LEEK** De Schelp 17 9351 NV **TEL.** 0594 514291  
dinsdag t/m vrijdag 10.00-18.00, zaterdag 10.00-17.00 **GRATIS PARKEREN**  
**KIJK OOK EENS OP WWW.HEMKER-BEKKING.NL**

## Nieuwe bestuursleden

Zoals in de notulen van de vereniging staat worden de bestuursleden door de algemene ledenvergadering benoemd, punt 4 op de agenda. Het zijn de heer Ronald Brouwer als voorzitter en de heer Peter de Beyer als lid van het dagelijks bestuur. In het kort willen wij de beide heren aan u voorstellen.

**Ronald Martin Brouwer (53)** Geboren in de grote stad van Amsterdam en groot geworden in de landelijke omgeving van Lopik. Daar is ook zijn belangstelling voor de natuur en het daarin levende wild gegroeid. Na een degelijke opleiding heeft hij een aantal kaderfuncties bekleed in de bouwwereld. Ondernemerschap heeft hem er toe gebracht op zijn 30<sup>ste</sup> zelfstandig te worden. Samen met partners runde hij een ingenieursbureau en later ook nog een uitzendbureau. In het uitzendwezen heeft hij ruime bestuurlijke ervaring opgedaan, ondermeer 7 jaar in het ABU bestuur, de belangenvereniging van alle uitzendbureau's. Zijn bagage, zijn passie voor wildbeheer en zijn daadkracht maakten hem tot een goede kandidaat om eerst als ad interim en straks als executief voorzitter te worden aangesteld. Hij ziet de vereniging als een bedrijf met een ijzersterk product. Hij wil daaraan leiding geven door enthousiasme en motivatie. Hij spreekt mensen aan op hun verantwoordelijkheden, "immers een ieder die iets doet voor de vereniging is een commitment aangegaan om de doelstellingen van de verenigingen te verwezenlijken". Ronald is getrouwd en heeft twee zonen (27 en 29).

**Peter de Beyer (40)** Woont in Groesbeek. Is getrouwd en heeft twee jonge dochters (4 en 1). Peter is bedrijfskundige. Na afronding van zijn studie (Nijenrode) heeft hij een aantal jaren in het bankwezen gewerkt om daarna het familiebedrijf (handel, kweek en export van potplanten) over te nemen. Na acht jaar heeft hij het weer state-of-the-art geworden bedrijf verkocht. Deze manoeuvre heeft hem de tijd en mogelijkheid gegeven zich in te zetten voor het grote wild. Zo is hij voorzitter van de WBE Groesbeek en lid van de reewildcommissie in de WBE. Hij beheert reeën in Schotland en in de Ooijpolder. Het ree en dus de Vereniging Het Reewild verdient absoluut landelijke aandacht vindt hij, "ik heb de motivatie en gelukkig de tijd om in de vereniging te investeren, ik wil mijn enthousiasme overbrengen en meehelpen het kennisniveau van het reewild te verhogen. Lokaal doe ik dat binnen de WBE en na mijn aanstelling doe ik het landelijk". Met passie en toewijding.

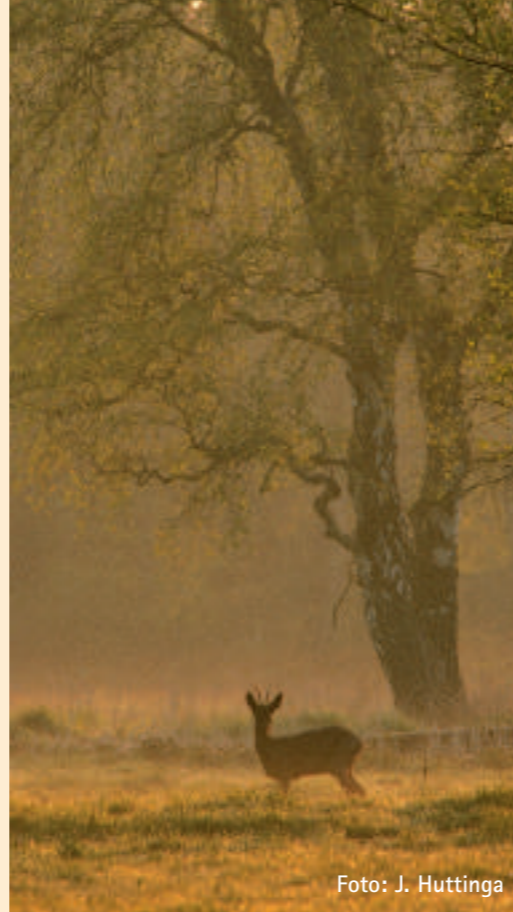


Foto: J. Huttinga



Foto: J. Hendriks

### Mr. Peter van Schooten geeft helderheid van zaken

Na afloop van de algemene ledenvergadering zal door Mr. Peter van Schooten, jurisch adviseur van de Vereniging Het Reewild, een smaakmakende voordracht houden over 'de oude Jachtwet versus de nieuwe Flora- en faunawet'. Van Schooten

zal de voordracht toespitsen op de ins en outs van het beheer van reeën. Wat mag en wat mag niet? Bent u aan het jagen of bestrijdt u schade? Is de betaling van uw jachtpacht meteen de toestemming om reeën te jagen of ligt dat nu iets anders? Wat is

een aanwijzing en wat een ontheffing? Peter van Schooten brengt duidelijkheid in de complexe wet- en regelgeving van de Flora- en faunawet.

### Kenniscompetitie

Net als vorig jaar worden de aanwezigen getraakteerd op een diashow. Beelden van reeën in verschillende jaargetijden, met verschillende leeftijden en in goede en

slechte omstandigheden. Het is aan u de vragen over de beelden te beantwoorden. Is het een smalree of een geit, een oude of een oer-oude bok? Zeker niet makkelijk, maar wel een gezellige toets van uw kennis van het

reewild. Prachtige prijzen staan de winnaars in het vooruitzicht. Komt er weer een verrassende winnaar uit de bus? We zullen het zien.

Het Bestuur van de Vereniging "Het Reewild" nodigt u uit tot het bijwonen van de

Algemene Ledenvergadering

**zaterdag 22 april 2006**

Hotel Bakker te Vorden

Ontvangst vanaf 13.30 uur

Aanvang vergadering: 14.00 uur

#### Agenda

1. Opening.
2. Ingekomen stukken en mededelingen.
3. Goedkeuring notulen Algemene Ledenvergadering 23 april 2005.
4. Bestuursverkiezing:  
Aftredend en herkiesbaar zijn R.A.N. van Heek en H.M. Dorenbosch.  
Verder wordt voorgesteld te benoemen tot voorzitter:  
R.M. Brouwer en tot bestuurslid P.A.M. de Beyer.
5. A. Jaarverslagen 2005: 1. bestuursverslag.  
2. penningmeester.  
B. Verslag kascommissie.
6. Benoeming nieuwe kascommissie .  
De kascommissie bestaat thans uit de heren: B. van Eck en R. Jacobs en M. Greep.  
Aftredend is de heer B. van Eck.
7. Begroting 2006.
8. Vaststellen: A. Contributie 2007  
B. retributie regio's.
9. Activiteiten lopend en eventueel komend verenigingsjaar.
10. Wat verder ter tafel komt
11. Rondvraag.
12. Sluiting.

Scherpenzeel,  
Namens het bestuur,

Jaap van de Waardt  
secretaris.



Foto: J. Huttinga

#### ATTENTIE

Op verzoek worden de notulen van de ALV van 23 april 2005, bestuursverslag en jaarverslag penningmeester vooraf toegezonden. Het bestuur verzoekt leden die een vraag hebben voor de rondvraag deze, indien mogelijk, vooraf schriftelijk kenbaar te maken aan het secretariaat zodat adequaat kan worden gereageerd.

# Een ieder is verplicht hulpbehoevende dieren de nodige zorg te verlenen

Foto: Eline Verwoerd

Door Donald Buijtdorp

Ja, zo staat dat in de wet (Gezondheid- en Welzijnswet Dieren, artikel 36). En nu? In stedelijke agglomeraties zal de burger bij het aantreffen van een gewond of hulpeloos dier al gauw de dierenambulance bellen. Maar hoe zit dat in het buitengebied? Hoe zit dat met aangereden reeën? Stel, je rijdt zelf een ree aan, hij valt, staat weer op en strompelt het naast de weg gelegen bosgebied in. Wat moet er nu gebeuren? Je weet dat je volgens de wet een hulpbehoevend dier zorg moet verlenen, maar je weet niet waar het



Foto: J. Hendriks

ree naar toe gekropen is, het is weg, je ziet het niet liggen. In verband met de schade aan de auto moet je het ongeval melden bij de politie. Deze treedt op als bemiddelaar, verzorgt het bewijs en de mutatie. De afhandeling van het ongeval is de verantwoordelijkheid van de wegbeheerder, dus gemeente, provincie of rijk. Wat moeten die dus doen? Het ree heeft hulp, dient in het ergste geval uit zijn lijden te worden verlost. Is het bij de politie en/of wegbeheerder of bij de aanrijder bekend van wie het aangrenzende bos de terreineigenaar is, of wie daar jaagt of wie de jachtopzichter is, dan wordt veelal adequaat actie ondernomen. Iemand komt na enige tijd langs en beoordeelt de situatie en neemt actie. Een actie zou kunnen zijn om een goede zweethond met begeleider op te trommelen en hem te vragen met de hond naar het gewonde ree te zoeken en indien

nodig uit zijn lijden te verlossen. Heeft de aanwezige jager of jachtopziener van het terrein zelf een zweethond dan kan meteen tot actie worden overgegaan. Maar is dit niet het geval, waar haal je dan zo gauw een zweethond vandaan? Door heel Nederland, overal waar reeën leven en ander grofwild, doet dit probleem bij aanrijdingen zich voor. Bij niet weten wat te doen en hoe te handelen wordt de wet met voeten getreden met als resultaat dat vele dieren een jammerlijke dood sterven. En dat is niet nodig, in het geheel niet.

Dertien jaar geleden is op initiatief van Vereniging Het Reewild en ons aller Paul Schneider uit Ulvenhout met mateloze gedrevenheid een lijst samengesteld met namen en telefoonnummers van mensen met een goed werkende zweethond, in ieder geval

met een hond die in staat is een gewond dier op te sporen. Er staan nu 82 begeleiders met honden op de lijst, verdeeld over onze 12 provinciën, die meer dan 800 keer per jaar ergens bij hun in de buurt op verzoek uitrukken om een gewond dier te zoeken. Het lukt niet altijd om het dier te vinden, maar in bijna 70 % van de gevallen lukt dat gelukkig wel. Waarom het soms niet lukt heeft verschillende oorzaken, meestal ligt het niet aan de hond. In volgende nummers van Capreolus zullen we nader ingaan op de professionaliteit van het zweethonden werk, de techniek.

Paul's werk is een fantastisch initiatief dat zijn waarde in de praktijk ruimschoots heeft bewezen. We moeten ons realiseren dat het aantal aanrijdingen met grofwild in Nederland niet afneemt. We krijgen meer auto's, meer wegen en ook meer grofwild. De vraag naar goede zweethonden neemt dan ook toe. Steeds vaker zullen we aan onze verplichting een hulpbehoevend dier te verzorgen moeten voldoen.

Er doen zich aangaande het nazoeken van gewond grofwild nog meer problemen voor. Juridische problemen bijvoorbeeld. Wie is gerechtigd het vangschot te geven, wat voor toestemming is daar voor nodig, mag een niet gerechtigde om een gewond dier na te zoeken het terrein in, mag het dier worden vervoerd, hoe is het verzekeringstechnisch geregeld?

Het is te gek voor woorden. Ondanks de verplichting om zorg te verlenen (Gezondheid- en welzijnswet Dieren) verbiedt de Flora- en faunawet (intrinsieke waarde van het dier) adequaat te handelen. Een dier mag pas uit zijn lijden worden verlost met een ontheffing volgens art. 68 of art. 75 van de Flora- en faunawet, respectievelijk te krijgen via de provincie of het Rijk. Zonder die ontheffing mag je niets doen. Zaken die niet zouden mogen. Het is nu zo, al gaat het om een gerechtigde

wapendrager en jachtaktehouder, dat hij of zij alleen na toestemming van het bevoegde gezag (de politie) een gewond dier uit zijn lijden mag verlossen. Het bevoegde gezag moet toevallig maar aanwezig zijn. De opgetrommelde hondenbegeleider met zweethond mag zonder toestemming van de terreineigenaar het terrein niet in, en al helemaal niet met geweer om een eventueel vangschot te geven. Volgens de Flora- en faunawet mag het dode of gedode dier niet worden vervoerd. Etc.

Zweethonden worden niet alleen ingezet voor het nazoeken van een stuk wild na een aanrijding maar kunnen ook worden ingezet wanneer een grofwildbeheerder het dier bij het afschot slecht heeft geraakt en daarom dus gewond de dichte dekking in vlucht. Met alle respect voor de schietvaardigheid van de grofwildbeheerders, het komt voor (iedere keer is een keer teveel) dat het ree of het wilde zwijn zwaar wordt verwond. Met als resultaat dat het honderden meters wegvlucht om ergens stil-letjes een lijdensvolle dood te sterven. Niet alleen uit weidijkheid, maar ook volgens de wet zal altijd moeten worden nagezocht. Het dier dient zo snel mogelijk uit zijn lijden te worden verlost.

Meestal zit het schot wel goed, maar vlucht het dier alsnog tot wel 200 meter in de dichte dekking. Op de aanschotplaats wordt geen zweethond gevonden, ook in de directe omgeving niet. Men denkt dan dat het dier niet is getroffen, mis geschoten. En dat nu is een verkeerde veronderstelling. Het advies is, altijd met een geschikte hond nazoeken. In veel gevallen vindt de hond het dode of bijna dode dier.



Foto: Eline Verwoerd

**Stichting Zweethonden Nederland, een maatschappelijk instituut**

Het kan allemaal veel eenvoudiger, het moet veel eenvoudiger en dat is in het belang van de dieren. Alleen moeten daarvoor een aantal wettelijke zaken worden gerepareerd. Provincie Utrecht en Gelderland hebben een aantal zaken al goed geregeld (lees Capreolus nr 47) nu de rest van Nederland nog een organisatie die op professionele wijze het nazoeken van aangereden en geschoten wild kan en mag uitvoeren. Dit kunnen en mogen is de doelstelling van de Stichting Zweethonden Nederland. Een stichting die het werk van Paul Schneider wenst voort te zetten, het werk in een wettelijk kader wil zetten en een verregaande professionalisering wil meegeven door opleiding en training van begeleider en hond.

Het komt nog al te vaak voor volgens twee van de oprichters van de stichting, beide behorend tot de allerhoogste categorie professionalisme in nazoek van dieren, dat er uiteindelijk door begeleiders en honden wordt gezocht die het eigenlijk niet kunnen. De ervaring ontbreekt vaak. "En echt, met ongetrainde honden op pad gaan is het meest foute wat je kunt doen. Het resultaat is dan ook meestal navenant, nul. Werk je wel met goed opgeleide en getrainde honden dan zal de scoringskans naar het maximale stijgen". We maken in de praktijk ook mee dat de hond prima is, maar de begeleider het aan de nodige kennis en ervaring ontbreekt. Opleiding en training gelden dus voor de hond maar nog meer voor de baas. Een specialistische zweethond als een Hanoveraan of een Bayerische Gebirgs Schweisshund heeft



Foto: G. Baay

genetisch zijn aanleg tot opsporen van wild al meegekregen. Vandaar dat wij in onze doelstelling hameren op de training en dus het professionalisme van de begeleider en de honden. Alleen het beste moet je op 'karwei' sturen, in het belang van de dieren, in het belang van onze maatschappij.

De stichting selecteert professionele nazoekteams (hond en begeleider), checkt hun bereikbaarheid en inzetbaarheid. Aan een team dat maar eens per maand, als het toevallig zo uitkomt, wel een nazoek wil doen heeft de organisatie niets. De stichting heeft een belangrijke taak, een maatschappelijke taak. Politie, wegbeheerder, terreineigenaar en grofwildbeheerder wil zekerheid. Het opleiden van zweethonden wordt gedaan

door bijvoorbeeld de jachthondencommissie Apeldoorn. Maar Apeldoorn is zeker niet de enige, er zijn er meer, georganiseerd of particulier. Meestal, en dat is ook de bedoeling van de Stichting, worden de honden opgeleid voor een ORWEJA examen. De Stichting stelt normen en geeft voorlichting in de vorm van seminars en informatiedagen.

De stichting bestaat uit negen mannen uit het veld (toevallig zit er geen vrouw bij) die weten van de hoed en de rand. Mannen die met hun honden samen meer dan 200 nazoeken per jaar doen. Mannen die vanwege hun beroep, vele jaren ervaring hebben met de problematieken rond grofwild. Al hun werkzaamheden voor de stichting gaan op vrijwillige basis. Inzet en gedrevenheid naast



Foto: J. Huttinga

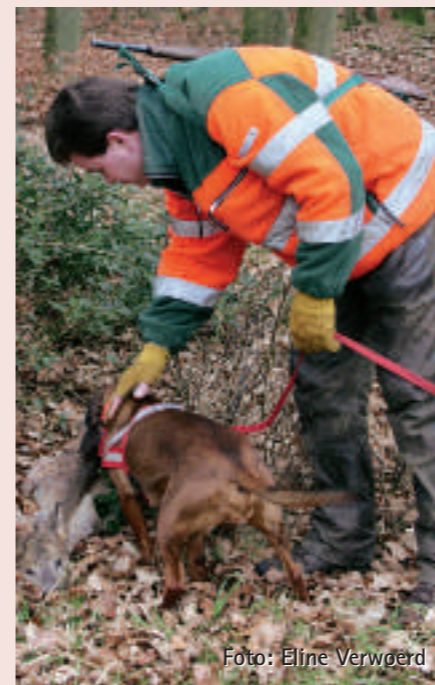


Foto: Eline Verwoerd

hun werk bij bijvoorbeeld politie, een grote terreineigenaar en wild- en natuurbeherende organisaties.

De stichting start binnenkort een workshop voor hondenbegeleiders om de kennis en het inzicht van en bij een nazoek te professionaliseren. De kennis moet omhoog vindt de stichting, een honden begeleider moet bij de aanschotplaats of de plaats van de aanrijding kunnen zien waar het dier getroffen is om adequaat het werk van de hond te begeleiden. Natuurlijk bevordert de stichting cursussen zweethondenwerk. De eerste met vier echte zweetspecialisten is net van start gegaan. De cursus leidt op tot de zweethonden proef van ORWEJA F, E, A en B. Pas na het halen van een diploma kan hond en

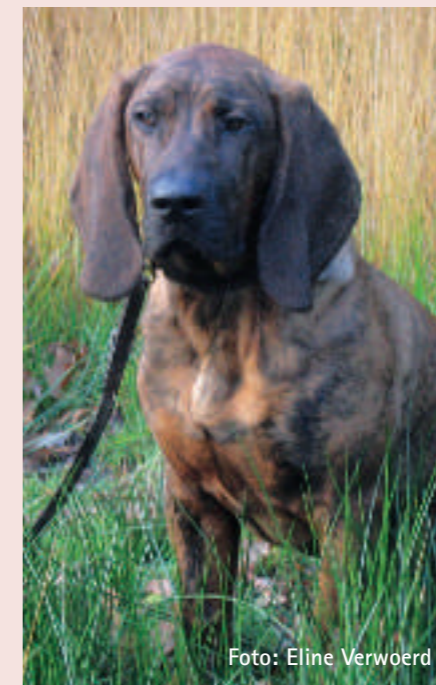


Foto: Eline Verwoerd

begeleider een gepubliceerd zweethonden team worden, dus op de lijst komen. Daarna moet het team voldoende ervaring kunnen aantonen met natuurlijke nazoeken. Het nazoeken op een kunstspoor geldt niet.

De "oude" lijst, die van Paul Schneider, blijft voorlopig zoals die is. De teams op de lijst verrichten uitstekend werk. "We willen en zullen met al deze teams in contact treden. Het gaat erom de professionaliteit van de teams te verhogen. Een professioneel team blijft een professioneel team, daar zullen we niets aan doen. Maar blijken er teams de nodige ervaring te missen en dus bijgeschoold zouden moeten worden, dan zullen we dat met onze volle inzet doen. In het belang van de stichting en in het belang van de dieren.



Foto: Eline Verwoerd

De stichting wordt gesteund door de 'branche-organisaties' als de Vereniging Het Reewild, Het Veluws Hert, de Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer (NOJG), de Vereniging Wildbeheer Veluwe en verder door publiekelijke organisaties als de ANWB. Ook geldelijke steun is gekregen om de opzet en continuïteit van de stichting te waarborgen. Meer steun is nodig. Steun van particulieren, van het bedrijfsleven en zeker ook van de overheid. De stichting werkt namelijk voor een maatschappelijk belang.

Een ieder is verplicht hulpbehoevende dieren de nodige zorg te verlenen. Zo staat het in de wet. Iedereen, of hij nu jager is, een dierenliefhebber, stadsbewoner, lid van de Vereniging Het Reewild, stratenmaker, fauna-beheerder, politieagent of bestuurslid van de dierenbescherming, wil die zorg ook geven. Voor noodlijdend grofwild is er de Stichting Zweethonden Nederland.

Informatie: [www.zweethonden.nl](http://www.zweethonden.nl)



Foto: Eline Verwoerd



# Wat doet u voor het reewild?

Door P.H. Schneider

Eind mei begin juni breekt er weer een belangrijke periode aan voor de actieve reewildbeheerder, namelijk de zettijd van de reekalveren. Gedurende een groot aantal jaren heeft er in Oostenrijk een belangrijk onderzoek plaatsgevonden onder ruim 4000 gemerkte reekalveren. Daaruit kwam onder meer naar voren dat ongeveer 9.3% van de pas gezette kalveren worden doodgemaaid! Gezien het feit dat door de veranderde landbouwmethodes in Nederland de laatste jaren véél vroeger het gras gemaaid wordt, omdat veel vee het gehele jaar op stal verblijft, dient men dan juist alert te zijn. In het kader van onze actie 'valwildpreventie' zijn er verschillende mogelijkheden voorhanden om dit euvel zoveel mogelijk te voorkomen.

Om er enkele te noemen:

- Goed contact houden met de boer of de loonmaaier over het tijdstip, wanneer bepaalde reewildgevoelige weilanden gemaaid worden. U weet uit ervaring zelf wel welke dat zijn in uw beheergebied.
- De avond daarvoor kan met een voorstaande hond(en) en enkele hulpen deze percelen worden afgezocht. Het voordeel hiervan is dat patrijzen- en fazantennesen tegelijkertijd kunnen worden gemarkeerd.
- De manier van maaien is verder zéér belangrijk, namelijk *niet* van buiten naar binnen, maar net andersom.
- Gevonden reekalveren kunnen het beste met een dot gras (niet met de handen aanpakken) in de naast liggende dekking worden afgelegd. Tevens een goede gelegenheid het gevonden kalf van een oormerk te voorzien.
- Enkele oude kledingstukken ophangen op bepaalde plaatsten op de dag voordat er gemaaid wordt, wil óók wel eens helpen.
- De Firma Hagopur (D), de fabrikant van 'Duftzaun', en die vertegenwoordigd wordt door Arfman Hekwerken b.v. te Holten brengt het middel 'Kitzrettung' in de handel.



Foto: J. Huttinga

Dit biologische middel is qua werking te vergelijken met 'Duftzaun' en wordt gespoten op twee viilkussentjes die zich bevinden aan de bovenkant van een aluminium gevouwen strip. Deze strips dienen circa 3 dagen vóór het maaien te worden opgehangen aan paaltjes op een onderlinge afstand van 10 tot 20 meter. Een spuitbus is goed voor 100 tot 150 bespuitingen of wel voor 50 tot 75 strips. Mocht er door weersomstandigheden niet zijn gemaaid, dan dient de bespuiting na ongeveer een week te worden herhaald. Na het maaien kunnen de strips worden opgeborgen en volgend jaar opnieuw worden gebruikt.

Prijzen (incl. BTW)

De prijzen bedragen per spuitbus van 500 ml. € 19,65.

De aluminium strips zijn verpakt per 10 stuks € 12,95



## Certosan

Een geheel nieuw middel dat door Hagopur op de markt gebracht wordt is 'Certosan'. Dit middel beschermt tegen vraat- en veegschade aan jonge bosaanplant van zowel naald-, loof- en fruitbomen, van zowel reeën als herten en knaagschade van o.a. hazen en konijnen. Dit nieuwe middel op biologische basis is praktisch na een bespuiting het gehele jaar effectief. De prijs bedraagt € 16,95 per bus.



Vakmanschap voor veiligheid van mens en dier  
.....al ruim 35 jaar!

# ARFMAN

**Arfman Hekwerk b.v.**  
Ondernemersweg 15  
7451 PK Holten  
Tel 0548 36 29 48  
Fax 0548 36 50 42  
Internet [www.arfman.nl](http://www.arfman.nl)  
E-mail [info@arfman.nl](mailto:info@arfman.nl)

Uw specialist in:

- Landschappelijke afrasteringen
- Kleinwild- c.q. dassentunnels en grofwildtunnels
- Inrichting van begrazingsprojecten
- Wild- en veeroosters
- Industriële en paneelhekwerken
- Rasterplannen en bestekken
- Verkoop van afrasteringsmateriaal
- Dealer van producten ter voorkoming van fauna-verkeersslachtoffers, zoals wildreflectoren (WEGU), Duftzaun en Kitzrettung (Hagopur)



Foto: A. van Ommeren

## Wildfotografie Andy van Ommeren



- Edelwild
- Damwild
- Kleinwild
- Zwartwild
- Reewild
- Moeflons

Expositie in Natuurcentrum Veluwe  
Groot Ginkelseweg 2  
6718 SL Ede

Businesspark Stein 301  
6181 MC Stein-'Elsloo

Tel. 046 - 436 05 34  
Fax 046 - 436 05 35

## Nieuwe trend in kogelpatronen: premiums

### Guns & Ammo, february 2006

De ontwikkelingen met versterkte kogels (*premiums*) houdt niet op en het lijkt wel of de ene firma de andere in kogelkwaliteit wil overtreffen. Als je de publicaties van een fabriek leest zou je denken dat alles wat tot nu toe verscheen nog beter kan en dat nu eindelijk het allerbeste dat ooit gemaakt zal worden op de markt gebracht is...! Dat lezen we min of meer van de *Nosler Partition*, van de *Barnes TSX*, van de *Scirocco*, van de *CoreLokt*, van de *Torpedo Optimal Geschoss (TOG)*, om maar een paar voorbeelden te noemen. Winchester komt nu met de XP<sup>3</sup>, of, in hun woorden *eXtreme precision, power, penetration*. De X van eXtrem, verder drie p's, vandaar P<sup>3</sup>. Vertaald: buitengewone nauwkeurigheid, veel energie, goed doordringingsvermogen. Hun beste groep van vijf inslagen op 94,4 meter was 20 mm (0,74 MOA), dat is goed, maar kan met herladen nog wel kleiner, denk ik.

De wens van Winchester was, om de beste eigenschappen die ze tot nu toe in hun eigen kogels bereikt hadden (*Failsafe, Ballistic Silvertip* bijvoorbeeld), te bundelen in deze kogel. De opbouw lijkt op die van enkele andere. Het meer bijzondere schuilt in de plastic punt, om een betere ballistische coëfficiënt te krijgen, om beschadigingen in het magazijn (op de terugslag) te voorkomen en om het opvouwen van de punt te bevorderen (dat gebeurt vanaf 550 m/sec en hoger). De bovenste helft van de kogel is van koper, de onderste helft bevat lood, dat ook

nog chemisch gebonden is aan de behoorlijke dikke kopermantel. De bedoeling is dat de kogel opvouwt tot tweemaal zijn diameter, dat het restgewicht liefst boven de 90% blijft en dat uitschot bereikt wordt. De kogel heeft een coating om de loopvervuiling te verminderen, de accuratesse en de snelheid te verhogen. De kogel is optimaal voor Europees wild en voldoet, met het juiste kaliber, ook voor beer, eland en Afrikaans zwaarder wild (getest door de schrijver van dit artikel, *Wayne van Zwoll*). De volgende uitvoeringen zijn leverbaar:

voor .30-06, .300 WSM, .300 Win. Mag. de 150 en 180 grains, voor .308, .270 Winchester, .270 WSM de 150-grainer, voor de 7mm Rem. Mag. en de 7mm WSM de 160-grainer. Er komen meer uitvoeringen op de markt!

*Het gewicht van 150 grains voor de .270 Winchester vind ik aan de hoge kant. Mijn ervaring na vele kogelomzwervingen met dit kaliber is, dat de 140-er ballistisch de beste eigenschappen heeft - jms.*



Complete kogel en het opvouwen na het treffen. Het beeld lijkt op de *Failsafe* en de *Barnes TSX*.

- Op 1000 meter is het beeldveld 4 meter groter.
- Het oplossend vermogen is hoger (je kunt meer details zien).
- Contrast en waarneming in de schemering zijn toegenomen.
- Het dichtbijbereik ligt nu op 3 meter (was 9,5 meter).

Al met al lijkt dus de *Ultravid* ietsje beter. Misschien zie je verschillen als je afwisselend door de ene en de andere zou kijken, maar ook de *Trinovid* blijft hoogwaardig en is nog steeds een topkijker. Maar het is dus niet zo dat 'vroeger alles beter was'.

### Ook bij de burens,

in Duitsland dus, werkt men aan een geheel nieuwe jachtwet, die geen onduidelijkheden of onvoorziene 'openingen' meer mag bevatten. Tegelijkertijd wordt echter wel toegelaten dat de zogenaamde *Bundesländer* (te vergelijken met onze provincies, maar dan wel een heel stuk groter) deels zelf de invul-

**Natuurlijk ruimte voor groen**

Eelerwoude adviseert en ondersteunt eigenaren, beheerders en bestuurders in het landelijk- en stedelijk gebied bij het ontwikkelen, inrichten en beheren van een duurzame leefomgeving. Onze ingenieurs en rentmeesters leveren maatwerk en geven groen natuurlijk de ruimte. Zo leveren wij een bijdrage aan een mooi en leefbaar Nederland.

**Eelerwoude**  
Natuurlijk ruimte voor groen

Mossendamsdwarweg 3, 7472 DB Goor | Venekoterweg 56, 8431 HH Oosterwoude (FR)  
Telefoon: (0547) 26.35.15 | Telefoon: (0516) 52.30.62

www.eelerwoude.nl

## Was vroeger alles beter?

### Wild & Hund 2/06

Je hoort zo vaak zeggen dat de materialen van nu niet kunnen tippen aan die van enkele tientallen jaren geleden. Dat hoor je over *Mausers*, over patronen, over kijkers en andere zaken. Dat was aanleiding voor Markus Walter (van het Duitse onderzoeksinstituut *DEVA*) om nou eens te kijken hoe het zit met de *Leitz Trinovid* 10x40 B uit 1975 en de nieuwste telg uit de generatie kijkers van Leica uit 2005, de vergelijkbare *Ultravid* 10x42 BL.

Al in de jaren zeventig werden belangrijke verbeteringen aan de veldkijkers doorgevoerd. Het meest opvallend was de toepassing van het dakkantprisma, de coatings op alle lensoppervlakken, de aanpassing voor bril dragers en de rubber bekleding tegen stoot en lawaai. Het gewicht van deze *Leitz Trinovid* lag in 1975 op 570 gram en dat is niet veel. De techniek is de laatste dertig jaar verder verfijnd en de *Ultravid* kwam op de markt. De lenzen werden opnieuw geconstrueerd, titanium werd in de behuizing verwerkt, alle lenzen kregen meervoudige coatings om de stralengang van de verschillende kleuren beter doorlaatbaar te maken en te concen-

treren, de vormgeving werd geactualiseerd, alle voordelen van de *Trinovid* kwamen bovendien in deze kijker terug. Het gewicht kon, wonderbaarlijk genoeg, gehandhaafd blijven op bijna 7 ons, 130 gram zwaarder dan de oudere *Trinovid*.

Maar nu de vraag: was vroeger alles beter? Misschien voor sommige zaken, maar niet voor deze kijkers.

De *Ultravid* heeft de volgende verbeteringen ten opzichte van de *Trinovid*:

- De lichtdoorlaatbaarheid ligt voor alle zichtbare kleuren hoger (dat scheelt gemiddeld 5 %).

ling en nadere regels mogen bepalen. Onder welke voorwaarden en op welke manier je nog mag jagen zal dus afhangen van waar je een jachtveld hebt. Zo wordt loodhagel al in een aantal *länder* verboden, men denkt nog na wat men met kogelpatronen, waar lood in zit, aan moet.

Opvallend is, dat men bij het ree verder wil afzien van een nauwgezette planning, voornamelijk vanwege de toenemende schade die overal optreedt. (Een samenvatting daarvan verschijnt in de volgende *Capreolus*.) Een afschotplan voor bijvoorbeeld leeftijds-groepen voor het ree kan gemist worden. Ook maakt men nog slechts onderscheid tussen 'jong' en 'volwassen'.

### Het zal je maar gebeuren...

Een jager ging op de vage melding dat er een bok was aangereden met zijn tekkeltje nazoeken en nam voor een eventueel schot zijn pistool voor een vangschot mee (dat mag in Duitsland). De hond begon na een paar honderd meter te grommen en bleef staan...



Foto: J. Huttinga

Tot zijn schrik zag de jager een keiler, die aanstalten maakte deze 'bedreigers' aan te nemen. En dan heb je te niet zo veel aan een pistool! Dus hij trok zich snel terug om versterking te halen.

Dit zal in Nederland niet zo gauw gebeuren, hoewel de zwijnenpopulatie ook hier toeneemt. Neem bij een vage melding dat er 'iets' aangereden zou zijn, altijd voldoende kaliber mee!

# Voorjaarsstand + aanwas + sterfte = voorjaarsstand

Door G.J. Spek

Vanaf de jaren vijftig worden er planmatig gegevens over reeën verzameld. Waar komen de reeën voor, hoeveel zijn het er, hoeveel komen er jaarlijks bij, hoeveel worden er geschoten, hoeveel gaan er op een andere manier dood en hoeveel van de reeën emigreren?

Het huidige beheer is vooral gericht op een getalsmatige benadering. De voorjaarsstand is gebaseerd op telgegevens, tezamen met de berekende aanwas levert dit de zomerstand op. Wordt deze vergeleken dan weten we in theorie hoeveel er af zouden moeten om de doelstand, die natuurlijk wel bekend moet zijn, te bereiken. De uitkomst (zoveel stuks reeën) werd meestal gecorrigeerd met een te verwachten aantal stuks valwild.

De vraag is echter hoe betrouwbaar zijn al deze gegevens en zijn al deze gegevens noodzakelijk om conform de intentie van de Flora- en faunawet reeën te kunnen beheren.

Om hier iets over te kunnen zeggen passeren de verschillende onderdelen de revue.

## Hoeveel zijn het er?

Iedereen kent de discussies over de telbaarheid van reeën. Voorbeelden waar op wetenschappelijke wijze is aangetoond dat de daadwerkelijke aantallen driemaal zo hoog lagen, zijn bekend. Deze uitkomsten werden in de regel verkregen in geïsoleerde gebieden waar alle reeën werden doodgeschoten. Nadat men dacht alle reeën te hebben doodgeschoten, liepen er tot ieders verbazing na de afschotperiode nog velen levenslustig door het veld. Het aantal reeën komt dus niet overeen met de werkelijkheid. Kortom geen methode voor de praktijk.

Wat een ieder ook weet is dat de schemertellingen in de periode tussen half maart en half april de meeste waargenomen reeën opleveren (de periode van de laagste stand). Ook bekend is dat in deze periode zowat alle reeën op hetzelfde tijdstip hetzelfde doen, voedsel tot zich nemen.

De openheid van het landschap speelt een rol. In een half open cultuurlandschap zijn

de reeën zichtbaarder dan in een gevarieerd bos met een extensieve ontsluiting of een grootschalig moeras- en/of rietgebied.

De waarnemingen van de drie schemertellingen leveren na het elimineren van de reeën die meerdere keren zijn gezien een voorjaarsstand op. De beoordeling wel of niet dubbel blijft mensenwerk. Bij een manke zwarte geit is het niet zo moeilijk. Maar een geit met twee bokkalveren dubbel tellen maakt een verschil van drie reeën. Drie of zes op het eindresultaat maakt nogal wat uit. Door de interpretatie van waarnemingen worden de uitkomsten minder goed vergelijkbaar.

Dit kan worden ondervangen door ook het minimaal aanwezige aantal reeën te bepalen. Dit aantal wordt verkregen door het hoogste telresultaat of door de combinatie van de hoogste telresultaten per geslacht.

Om gegevens vergelijkbaar te maken is uniformiteit noodzakelijk. Door ook het minimaal aanwezige aantal reeën te bepalen is er een referentiewaarde voor de bepaalde voorjaarsstand. Vergelijking met andere gebieden is dan ook mogelijk. Op de uitvoering van de tellingen wordt in een later stadium nog terug gekomen. Standaardisatie van methoden voor tellingen en berekeningen zijn een absolute voorwaarde en dus gewenst.

De belangrijkste conclusie is dat hoe graag we het ook willen, we nooit achter de exacte aantallen reeën in Nederland zullen komen.

**Door op uniforme wijze te tellen en de gegevens te interpreteren en dit jaarlijks te doen ontstaat vanzelf een beeld of de aantallen stijgen, dalen of gelijk blijven.**



Foto: J. Huttinga

## Hoeveel komen er jaarlijks bij en hoeveel gaan er jaarlijks weer af?

Over de jaarlijkse aanwas zijn de volgende zaken bekend:

- Elk jaar worden overal waar reeën leven kalveren geboren
- Geiten kunnen éénlingen, tweelingen en drielingen krijgen
- Af en toe worden ook al kalveren beslagen
- Hoe zwaarder een geit is des te meer kalveren ze kan krijgen. Dit is meer een Europees effect, Scandinavische geiten zijn het zwaarst en krijgen zelfs vierlingen.
- In de Amsterdamse Waterleidingduinen bleek dat bij een 'niets doen beheer' de geiten op een normaal niveau kalveren krijgen
- De dichtheid van reeën is van invloed op de geslachtsverhouding van de kalveren
- De dichtheid van reeën is van invloed op het migratiegedrag
- De aanwas wordt meestal uitgedrukt in een percentage van het vrouwelijke deel van de populatie. Bij reeën kan de bruto aanwas in bosbiotopen variëren tussen 70 % en 160 %
- Bij de bepaling van de aanwas zien we dat veel WBE's uitgaan van een aanwas percentage van 85 %. In vergelijking tot de range die in de literatuur wordt aangegeven een zeer laag percentage. Op basis hiervan mogen we concluderen dat van de daadwerkelijke 'bruto' aanwas al een deel sterfte in mindering is gebracht. Het aanwaspercentage van 85 % kan meer als een praktijkgetal worden beschouwd waarin al een deel van de jaarlijks optredende sterfte in verdisconteerd

## Waar gaan ze aan dood?

Het is redelijk goed bekend waar reeën aan dood gaan:

- Nat en koud weer net na de geboorte zorgt voor hoge sterfte
- Een 'niets doen beheer' reduceert sterk de overlevingskansen van de kalveren
- Kalveren zijn vooral in de eerste levensmaand vatbaar voor predatie
- Zogende kalveren overleven niet als de geit wordt doodgereden
- Zodra kalveren mobieler worden lopen ze ook af en toe onder een auto

- Pas later in het seizoen beginnen jagers kalveren te schieten. Hoeveel er dan inmiddels op een andere wijze zijn doodgegaan is onbekend. Hoeveel kalveren het eerste seizoen zouden overleven als ze niet zouden worden geschoten is ook onbekend. Wel bekend is dat kalveren geringere overlevingskansen hebben dan volwassen reeën
- Met name de eenjarige reeën maken kans onder een auto te lopen of gevangen te worden in een dierovriendelijk watergang
- Ook volwassen reeën hebben niet het eeuwige leven en kunnen een natuurlijke dood sterven

Hoewel we een heleboel kennis hebben over de aanwas en de wijze waarop reeën dood gaan zullen we nooit, al zouden we nog zo graag willen weten, betrouwbare gegevens krijgen over aanwas en sterfte. Wat we wel exact weten is hoeveel reeën er in het kader van beheer- en schadebestrijding zijn geschoten. Kortom het lijkt dan ook verstandig te focussen op de wel betrouwbare gegevens en deze goed te registreren. Het gissen naar het aantal kalveren die geboren zijn en het gissen naar het aantal reeën dat op een bepaalde manier is doodgegaan, heeft weinig zin. We komen er nooit achter, ze verdwijnen in het landschap.

## Toewijzing en afschot

De berekende zomerstand minus de doelstand levert het gewenste afschot op, de zogenaamde toewijzing. Uit de afschotgegevens blijkt dat een substantieel deel van de toewijzing niet wordt gerealiseerd, bij de geiten meer dan bij de bokken. Een snelle conclusie zegt dat de jagers niet hun best hebben gedaan en daardoor dus hun doelstelling niet is gerealiseerd. Nu blijkt echter dat ondanks het niet realiseren van het toegewezen afschot de voorjaarsstand niet is gegroeid. De conclusie wordt dan anders; de sterftefactor afschot is tezamen met de andere sterftefactoren voldoende hoog geweest om de voorjaarsstand te stabiliseren. Komt de voorjaarsstand ook nog overeen met de gestelde doelstand dan kan het afschot het aankomende seizoen op hetzelfde niveau blijven.

Wordt vervolgd

Foto: J. Huttinga

# Reactie op artikel “Grondslagen voor..... mag het zeggen?”

Bij het artikel van de heer Jan Willem Dorpema hebben we in een kader vermeld dat we kort terug zouden komen op een aantal termen die daarin werden genoemd. Hierbij de beloofde reactie.

## Duurzaam (beheer)

De heer Dorpema stelt in zijn artikel dat duurzaamheid te maken heeft 'met de dynamiek van een populatie, in de tijd gemeten'. Hij verwijst hierbij naar het model dat door de heer Van Delden al eerder in Capreolus is aangehaald (en dat overigens hetzelfde is als het logistische model). Toch stemt de definitie die de heer Dorpema hier aanhaalt niet overeen met de term zoals die in de populatiedynamica wordt gebruikt. Wat behelst de term duurzaam dan wel?

De algemeen erkende definitie voor duurzaam (eng: 'sustainable') is afkomstig uit het Brundtland-rapport (1987) 'Our common future', een onovertroffen rapport. "Sustainable development is development that meets the need for the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs". Brundtland stelt in haar definitie de mogelijkheden van toekomstige generaties centraal. Vertaald luidt de Brundtland-definitie: "Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling waarbij de huidige wereldbevolking in haar behoeften voorziet zonder de komende generaties te beperken om in hun behoeften te voorzien".

Geheel in lijn met bovenstaande definitie van Brundtland stelt het Washington State department of Ecology het volgende over duurzaamheid in de ecologische zin des woords:

At its most basic level, sustainable means "meeting the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs." This is Ecology's working definition of sustainability.

Vrij vertaald betekent dit voor de beheerder dat beheer als duurzaam mag worden gekenschetst als het gevoerde beheer de toekomstige generaties van de beheerde soort niet in gevaar brengt. Dit is te bepalen door de levensvatbaarheid uit te rekenen. We hebben het dan over het uitvoeren van een Populatie Levensvatbaarheids Analyse (PLA). De Engelse term daarvoor is PVA, Population Viability Analysis.

In tegenstelling tot wat Jan Willem Dorpema beweert is duurzaamheid een te berekenen grootheid, zonder dat daar altijd experimen-



Foto: J. Huttinga

tele metingen voor nodig zijn. Met name bij dieren die uit en te na zijn onderzocht laten zich zonder al te veel problemen PLA's uitvoeren. Het Ree is zo'n dier.

In tegenstelling tot datgene wat de heer Dorpema suggereert zijn daar tegenwoordig dus goede computerprogramma's voor. Wellicht de twee bekendste voorbeelden van dergelijke programma's zijn VORTEX en RAMAS. In wezen bereken je met dergelijke programma's de kans op uitsterven (extinctie-risico) onder een bepaalde beheerstrategie. Zolang het uitsterf-risico over 100 jaar kleiner is dan 5% is er in principe sprake van duurzaam beheer. Voor de goede orde: deze PLA's staan helemaal los van het gekozen beheermodel (Poutsma, Van Haafden, Smit, Geldersch Achterhoek, Logistische curve). Zolang er maar een beheer wordt gekozen en wordt gedefinieerd kan er een PLA worden uitgevoerd.

Voor het ree heb ik meerdere malen een dergelijke PLA uitgevoerd ten behoeve van het voorgestane beheer en die PLA's zijn als zodanig ook opgenomen in de beheerplannen om tegemoet te komen aan de eisen van de Flora- en faunawet. In alle gevallen kon worden aangetoond dat het voorgestane beheer het ree in minder dan 5% van de gevallen binnen 100 jaar tot uitsterven zou hebben gebracht. Voor de wet is daarmee aangetoond dat het populatiebeheer in ieder geval duurzaam was en is. Voorbeelden van dergelijke berekeningen vindt u in het reewildbeheerplan voor de provincie Noord-Holland en de provincie Utrecht.

daar als beheerder op moeten richten. Dus richten op maximale groei van een populatie.

Het zij gezegd: er is in de evolutionaire biologie geen enkel concept dat zo verwarrend is en ook zoveel artikelen heeft opgeleverd als de term 'fitness'. Maar op deze manier mag de term fitness, in ieder geval voor populatiebeheer, absoluut niet worden uitgelegd. Wat is het geval: het engelse woord 'fitness' (afgeleid van het woord 'fit'; 'to fit'), is in de evolutiebiologie geïntroduceerd door niemand minder dan Charles Darwin, als metafoor voor de mate waarin een object (lees: een organisme of een populatie) past in een vaststaand en onafhankelijk patroon (lees: het milieu of leefomgeving). Het engelse woord 'fit' en werkwoord 'to fit' moeten we in het Nederlands vertalen als passend.

'Survival of the fittest' gaat dus niet om overleving van de sterkste zoals de meest mensen denken (Darwin wordt daarbij dus verkeerd geciteerd), maar om het overleven van 'de best passende'. De term fitness gaat dus niet om weerbaarheid maar om het feit dat een organisme of populatie het best is aangepast aan de heersende omstandigheden!

Dat 'fitness' gemeten wordt aan de reproductie is echter wel te snappen als we de volgende stappen in het evolutieproces doorzien:

1. Een voorgaande minder passende soort produceert een toevallige variant die (wat) beter aangepast is aan de heersende omgeving (hij of zij is "fitter"), waarbij hopelijk
2. de gunstigere natuurlijke eigenschappen van de variant overerfbaar zijn
3. Een consequentie van die betere 'passing' (eng.: "fit") is een grotere reproductie van de variant, dat, gecombineerd met datgene wat bij 2 staat, resulteert in
4. een toename van het aandeel gunstigere eigenschappen binnen de soort in de toekomstige generaties

De term 'fitness' wordt dus inderdaad gemeten aan het reproductieve succes, maar heeft dus helemaal niets van doen met het begrip welzijn! Het is zelfs de vraag of het hoogste reproductieve succes wel positief bijdraagt aan het welzijn van het individu. Het beheer richten op de staat van hoogste reproductie in een populatie is eerder een vorm van maximalisatie van je afschot, dan van richten op duurzaamheid of welzijn. Sterker nog, het heeft daar helemaal niets mee te maken!

Nogmaals, duurzaamheid toon je aan met een goed uitgevoerde populatie levensvatbaarheids analyse (PLA) en niet met een maximale reproductie.

## Waarom deze reactie?

Waar ik in mijn voorgaande artikelen op heb proberen te wijzen, is dat we binnen de huidige beheermodellen meer en beter gebruik zouden moeten maken van wetenschappelijke modellen die tegenwoordig met behulp van de computer ook voor FBE's en WBE's toegankelijk en toepasbaar zijn. Zo zul je bij ieder beheerplan van mijn hand ook daadwerkelijk een PLA vinden. Wat is het effect op de populatie en breng ik die geen onherstelbare schade toe is de vraag waarop we zo een antwoord kunnen verkrijgen. Een antwoord dat ook stand houdt bij de rechter als de ontheffing voor populatiebeheer wordt aangevochten. De (professionele biologische) kennis is er. Gebruik ze gerust, maar gebruik ze dan wel op de juiste manier!

Rik Schoon

## Fitness en welzijn zijn twee volstrekt verschillende dingen

In zijn artikel stelt de heer Dorpema dat 'Fitness' een term is waarmee wordt bedoeld dat een populatie de hoogste weerbaarheid heeft doordat zij optimaal omgaat met de beschikbare energie (pagina 5, eerste kolom, tweede alinea). Bij het beheer zouden we ons



Foto: J. Huttinga

# Redelijk wild.



**Volkswagen. Wie anders?**



De Touareg is verkrijgbaar vanaf € 62.400,- (incl. BTW en BPM), excl. kosten rijklaar maken, leges en verwijderingsbijdrage. Wijzigingen in prijs voorbehouden. Brandstofverbruik Ø 9,8 - 14,8 L/100 km (1L op 7 - 10,2 km). CO<sub>2</sub> uitstoot Ø 265 - 346 g/km. Wilt u meer weten over de Touareg? Breng dan een bezoek aan de Volkswagen-dealer, kijk op [www.volkswagen.nl](http://www.volkswagen.nl) of bel met het Koopmanhuis in Leusden (033 - 49 49 700).